

УДК 657.1

DOI: 10.31891/2307-5740-2021-290-1-53

СЕРІКОВА Т. М.

Харківський національний економічний університет

ЛАГОДІЄНКО Н. В.

Миколаївський національний аграрний університет

СЕРІКОВ Д. О.

Харківський національний економічний університет

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО АУТСОРСИНГУ В УКРАЇНІ

Аналіз сучасного стану ринку аутсорсингових послуг в Україні дозволив визначити, що станом на 2020 рік країна посіла 42-е місце в глобальному рейтингу аутсорсингової привабливості (Global Services Location Index, GSLI). Крім того, у 2020 році більше 20-ти аутсорсингових компаній були включені до рейтингу Міжнародної асоціації IAOP «The Global Outsourcing 100». Це зумовлено збільшенням витрат на інфраструктуру, покращенням показників ділового середовища та зниженням витрат у категорії доступності персоналу. Визначення основних переваг та недоліків використання альтернативних форм організації бухгалтерського обліку на підприємствах дає можливість стверджувати, що найбільш ефективною формою організації обліку на підприємстві в сучасних умовах є саме аутсорсинг. Це відбувається, за рахунок залучення до ведення бухгалтерії підприємства висококваліфікованих спеціалістів. Взаємозамінність бухгалтерів, що працюють на аутсорсингу, дозволяє швидко та безболісно змінити бухгалтера у разі необхідності та дозволяє уникнути складнощів та накопичення нагальних питань. Має ряд економічних переваг: економія на фонді заробітної плати та економія на поточних витратах підприємства, пов'язаних з організацією робочого процесу для бухгалтера. Основним і суттєвим недоліком альтернативних форм організації обліку є відсутність законодавчої бази. Обґрунтовано доцільності використання бухгалтерський аутсорсингу, як прогресивного інструменту, що дозволяє підприємству позбутися «рутинної роботи» та зосередити відповідні організаційні, фінансові та людські ресурси на розвитку власного бізнесу, нових напрямків діяльності, або навпаки – сконцентрувати зусилля на поточних питаннях, що вимагають підвищеної уваги.

Ключові слова: аутсорсинг, бухгалтерський аутсорсинг, аутстафінг, форми організації бухгалтерського обліку, бухгалтерський облік.

TETIANA SIERIKOVA

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

NATALIA LAGODIENKO

Mykolaiv National Agrarian University

DENYS SIERIKOV

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

CURRENT STATE AND PROSPECTS OF ACCOUNTING OUTSOURCING DEVELOPMENT IN UKRAINE

Introduction. In conditions of high competition, ensuring the viability and competitiveness of enterprises in the long run becomes possible due to companies that specialize in certain business processes. Accounting by specialists of an outsourcing company allows not only to improve the quality and reliability of reporting, but also to reduce the cost of maintaining accounting. Outsourcing allows companies to grow by reducing payroll and overhead costs and focus on core business, optimize the company's structure and increase its competitiveness.

The purpose of the research is to analyze the current state of the outsourcing services market in Ukraine, identify the main advantages and disadvantages of using alternative forms of accounting in enterprises and justify its use as a method of modern accounting.

Analysis of the current state of the outsourcing services market in Ukraine allowed us to determine that as of 2020, the country ranked 42nd in the global ranking of outsourcing attractiveness (Global Services Location Index, GSLI). In addition, in 2020, more than 20 outsourcing companies were included in the ranking of the International Association IAOP "The Global Outsourcing 100". This is due to increased infrastructure costs, improved business environment and reduced costs in the category of staff availability.

Identifying the main advantages and disadvantages of using alternative forms of accounting in enterprises makes it possible to argue that the most effective form of accounting in the enterprise in modern conditions is outsourcing. This is due to the involvement of highly qualified specialists in the company's accounting. Interchangeability of outsourced accountants allows you to quickly and painlessly change the accountant if necessary and avoids the complexity and accumulation of pressing issues. It has a number of economic advantages: savings on the payroll and savings on the current costs of the enterprise associated with the organization of the work process for the accountant. The main and significant disadvantage of alternative forms of accounting is the lack of legal framework.

The expediency of using accounting outsourcing is substantiated as a progressive tool that allows the company to get rid of "routine work" and focus appropriate organizational, financial and human resources on the development of its own business, new activities, or vice versa - to focus on current issues that require special attention.

Key words: outsourcing, accounting outsourcing, outstaffing, forms of accounting organization, accounting.

Вступ. Нестабільність та постійно зростаюча конкуренція характеризують сучасний світ, в якому підприємства, бажаючи оптимізувати свою діяльність і зменшити витрати, стикаються з необхідністю

співпраці з іншими суб'єктами господарювання для зменшення кількості виконуваних функцій. Забезпечення їхньої життєздатності та конкурентоспроможності у довгостроковій перспективі стає можливим за рахунок компаній, які спеціалізуються на окремих бізнес-процесах. Найбільш популярною, на сьогодні, моделлю такого бізнесу є аутсорсинг. Як показує практика найбільше зростання спостерігається у сфері фінансів та бухгалтерського обліку.

В умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій в усіх сферах суспільної діяльності стало можливим надання бухгалтерських послуг на віддаленому обслуговуванні. Як наслідок, обмін інформацією відбувається в електронній формі за допомогою хмарних сховищ чи електронної пошти, що в епоху пандемії COVID-19 є безперечною перевагою. В окремих випадках, ведення бухгалтерського обліку фахівцями аутсорсингової компанії дозволяє не тільки підвищити якість та достовірність звітності, а й скоротити витрати на утримання бухгалтерії. Саме аутсорсинг дає змогу підприємствам зростати, скорочуючи фонд оплати праці та накладні витрати. Це, в свою чергу, дає можливість зосередити увагу на основній діяльності, оптимізувати структуру компанії та збільшити її конкурентоспроможність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження проблем та напрямів розвитку бухгалтерського аутсорсингу здійснили багато вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких: Ж.-Л. Бравар [1], Н. А. Глигало [2], Т. Г. Савченко [3], А. О. Саїнчук [4], Р. А. Слав'юк [5] та інші. Автори публікацій звертають увагу на теоретичні аспекти та підкреслюють важливість практичної реалізації аутсорсингу бухгалтерського обліку, пропонують методи оцінки його ефективності. Однак, враховуючи ситуацію, що склалася в Україні і світі у зв'язку з пандемією COVID-19, ще довго актуальним буде залишатися пошук нових підходів до вирішення теоретичних та організаційно-правових питань, пов'язаних із наданням послуг аутсорсингу бухгалтерського обліку.

Мета дослідження. Метою даного дослідження є аналіз сучасного стану ринку аутсорсингових послуг в Україні, визначення основних переваг та недоліків використання бухгалтерського аутсорсингу в діяльності підприємств України, з метою оптимізації їх діяльності та обґрунтування доцільності його використання як методу сучасного ведення бухгалтерії.

Виклад основного матеріалу дослідження. За визначенням українського вченого Р. А. Слав'юка [5, с. 342], аутсорсинг – це передача компанії частини своїх завдань або процесів стороннім виконавцям на умовах субпідряду. Історично аутсорсинг вперше був визнаний як бізнес-стратегія в 1989 році, хоча його інструментарій був використаний набагато раніше протягом 70-х років в автомобілебудівній галузі [1, с. 26]. Спочатку його використовували в таких сферах послуг, як логістика і готельний сектор, проте пізніше все більшу важливість аутсорсинг набув у сфері залучення людських ресурсів (HR), високотехнологічної індустрії (IT) та фінансових послуг.

Щодо України, то привабливість аутсорсингу серед вітчизняних підприємств постійно зростає. Станом на 2020 рік країна посіла 42-е місце в глобальному рейтингу аутсорсингової привабливості (Global Services Location Index, GSLI) [6], який включає 60 країн. Порівняно з попереднім роком Україна піднялася на чотири позиції, що зумовлено збільшенням витрат на інфраструктуру, покращенням показників ділового середовища та зниженням витрат у категорії доступності персоналу. Крім того, у 2020 році більше 20-ти аутсорсингових компаній були включені до рейтингу Міжнародної асоціації IAOP «The Global Outsourcing 100» [7], який містить найкращих у світі постачальників аутсорсингових послуг. Серед найуспішніших з них варто відзначити AMC Bridge, Ciklum, Eleks, Infopulse, Sigma Software тощо.

Сьогодні в Україні стрімко зростає значення аутсорсингу бухгалтерських послуг, який представляє собою передачу підприємством права ведення бухгалтерського обліку стороннім фахівцям, які мають необхідні знання, досвід та технічне оснащення.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [8], підприємство самостійно обирає форми організації бухгалтерського обліку, а отже, компаніям не забороняється передавати його ведення стороннім організаціям, укладаючи відносини з фірмою-аутсорсером у рамках договору надання бухгалтерських послуг, а не на підставі трудового договору, як зі штатним бухгалтером.

Зараз в Україні нараховується близько 80% представників малого і середнього бізнесу, які вдаються до послуг бухгалтерського аутсорсингу [2, с. 116]. І якщо декілька років тому такими послугами в нашій країні користувалися, насамперед, представництва іноземних компаній, то сьогодні до послуг аутсорсерів усе частіше звертаються вітчизняні суб'єкти підприємницької діяльності. Це пов'язано з тим, що зростаюча конкуренція змушує їх підвищувати ефективність виробництва і скорочувати витрати, а жорсткість адміністрування у сфері податків ускладнює форми обліку та звітності для бізнесу, одночасно збільшуючи розмір штрафних санкцій за порушення.

Розглянемо процедуру отримання послуги бухгалтерського аутсорсингу українськими підприємствами [4, с. 137]:

1. Між замовником і виконавцем укладається договір про надання аутсорсингових послуг з ведення бухгалтерського обліку.
2. Замовник, за умовами договору, зобов'язаний надати первинні документи, як правило, строком до 5 числа наступного за звітним місяця для своєчасної їх обробки.

3. Виконавець аналізує та вносить первинні документи в електронну бухгалтерську програму, наприклад, «1С: Бухгалтерія».

4. У період надання послуг виконавець фіксує та відображає в обліку всі господарські операції, що визначені договором за звітний період.

5. За результатами звітного періоду виконавець формує фінансові результати, складає і подає фінансову, податкову та статистичну звітність (як правило, за допомогою програмного забезпечення «ME.doc»).

Окрім того, сучасні технології дають можливість аутсорсинговій компанії отримувати інформацію про підприємство не тільки безпосередньо з банківського сервера, а й за допомогою систем електронного документообігу – від контрагентів замовника.

Таким чином, бухгалтерський аутсорсинг включає в себе різні організаційні і функціональні аспекти: реєстрація новоствореного підприємства, консультування з питань бухгалтерського обліку, аналіз і складання документації, ведення кадрового обліку, обробку і введення даних у бухгалтерську програму, оновлення конфігурацій баз даних, що належать клієнту, відновлення реєстрів бухгалтерського обліку за минулий період та відновлення первинних документів, роботу з податковими органами, ведення бухгалтерського і податкового обліку, складання податкової та фінансової звітності тощо [3, с. 8]. Аутсорсинг бухгалтерії може бути як довготривалим, так і короткотривалим, здійснюватися як на самому підприємстві, так і через використання технологій передачі даних.

Окрім бухгалтерського аутсорсингу існують і інші форми організації обліку. Тому, приймаючи рішення щодо вибору форми організації бухгалтерського обліку на підприємстві керівництво має ретельно проаналізувати переваги та недоліки альтернативних форм організації обліку на своєму підприємстві та прийняти відповідальне рішення (табл. 1).

Таблиця 1.

Переваги та недоліки різних форм організації обліку на підприємстві

Штатний бухгалтер		Аутстафінг		Аутсорсинг	
Переваги	Недоліки	Переваги	Недоліки	Переваги	Недоліки
Наявність законодавчої бази	Витрати часу та коштів на пошук персоналу	Чітке визначення обов'язків і завдань	Відсутність законодавчої бази	Висока якість надання послуги	Відсутність законодавчої бази
Обмеження руху інформації	Необхідність утримання робочого місця бухгалтера	Економія на заробітній платі та податках	Необхідність утримання робочого місця бухгалтера	Економія часу та коштів на пошук персоналу	Небезпека витоку інформації
Чітке визначення обов'язків і завдань	Витрати на соціальне забезпечення	Гнучкість під час заміни працівників	Послаблення корпоративної культури компанії	Зниження операційних та накладних витрат	Можливість банкрутства аутсорсингової компанії
Особистий контроль за роботою працівників	Підвищення професійного рівня бухгалтера	Зниження адміністративних ризиків та витрат, пов'язаних з наймом персоналу	Можливе недотримання договірних відносин	Безперервність надання послуги	Відсутність оперативності

Аналіз табл. 1 дає можливість стверджувати, що найбільш ефективною формою організації обліку на підприємстві в сучасних умовах є саме аутсорсинг. Він дає можливість залучення до ведення бухгалтерії підприємства провідних спеціалістів з питань обліку, аудиту, податків та фінансової діяльності підприємств. Взаємозамінність бухгалтерів, що працюють на аутсорсингу дозволяє швидко та безболісно змінити бухгалтера у разі необхідності, а також гарантує, що у випадку хвороби, відпустки, відсутності на робочому місці з інших причин одного аутсорсингового бухгалтера, його буде тимчасово замінено іншим. Це дозволяє уникнути складнощів та накопичення гострих і нагальних питань за час відсутності головного бухгалтера, а хвороби й відпустки – це обов'язкові етапи в роботі навіть найбільш досвідчених і відповідальних штатних працівників. Та має ряд економічних переваг: економія на фонді заробітної плати та економія на поточних витратах підприємства, пов'язаних з організацією робочого процесу для бухгалтера.

Основним и суттєвим недоліком альтернативних форм організації обліку є відсутність законодавчої бази. Не зважаючи на те, що відносини аутсорсингу та аутстафінгу здійснюються на договірних засадах, у законодавстві відсутні спеціальні норми для їх регулювання. Враховуючи, що на відміну від інших форм залучення персоналу, при аутсорсингу надається саме послуга, а не конкретний виконавець-працівник, договір на аутсорсинг за змістом підпадає під регулювання гл. 61 та 63 Цивільного кодексу України і є достатньою мірою врегульованим [9]. Дотогож відповідальність за якість наданої послуги покладається на аутсорсингову компанію, яка залучається для надання послуги, а не на її працівника, що теж дозволяє законодавчо врегулювати ці відносини на основі ст. 906 Цивільного кодексу України та покласти відповідальність на виконавця послуг за порушення договору про її надання [9].

Відповідно до аутстафінгу, як послуги по виведенню персоналу за штат підприємства з подальшим залученням такого персоналу на підставі цивільно-правового договору (договору аутстафінгу). Працівник фактично залишатиметься виконувати ті самі обов'язки на тому самому робочому місці, але в нього змінюється роботодавець. Такі відносини не входять у звичні для нас рамки правового регулювання праці. Як правило, такі відносини мають регулюватись двома договорами, один з яких є трудовим, а інший цивільним [9].

Ми можемо спостерігати, що основні проблеми розвитку та розповсюдження альтернативних форм організації обліку знаходяться у площині законодавства.

Прогнозуючи перспективи подальшого розвитку ринку бухгалтерського аутсорсингу в Україні, можна припустити, що він буде пов'язаний з розвитком електронного документообігу, розробкою законодавчої бази, яка регулює взаємовідносини з аутсорсингу, автоматизацією бухгалтерського обліку і використанням «Інтернет-бухгалтерій» на віддаленому доступі із застосуванням WEB-інтерфейсу і хмарних технологій.

Таким чином, в умовах сучасної економіки бухгалтерський аутсорсинг є прогресивним інструментом, що дозволяє підприємству-замовнику позбутися «рутинної роботи». А отже, компанія може зосередити відповідні організаційні, фінансові та людські ресурси на розвитку власного бізнесу, нових напрямків діяльності, або навпаки – сконцентрувати зусилля на поточних питаннях, що вимагають підвищеної уваги.

Бухгалтерський аутсорсинг в Україні займає меншу частку у сфері фінансових послуг, ніж у країнах Західної Європи та США. Проте, останнім часом набуває усе більшої популярності, адже, підприємства сьогодні у виборі форми організації бухгалтерського обліку застосовують економічний підхід. Підрахувавши кошти, які необхідно витратити на фонд заробітної плати бухгалтерської служби, на облаштування приміщення бухгалтерії, на його охорону тощо, все частіше роблять вибір у бік аутсорсингу.

В Україні на ринку фінансових послуг достатня кількість пропозицій аутсорсингових компаній із ведення бухгалтерського обліку. Широкий спектр послуг, що пропонують аутсорсингові компанії, здатні задовольнити потреби замовника не лише фінансового, а й юридичного чи технічного характеру.

Висновок та перспективи подальшого розвитку. За допомогою сучасних технологій і мережі Інтернет є можливість отримувати послуги аутсорсингу, перебуваючи у будь-якому населеному пункті України чи навіть за кордоном. Безконтактна передача даних є беззаперечною перевагою, особливо в умовах застосування карантинних заходів у зв'язку з пандемією COVID-19.

Проте, відсутність чіткого законодавчого регулювання аутсорсингу в Україні створює перешкоди його розвитку. Тому подальші перспективи пов'язані, перш за все, з прийняттям відповідних нормативно-правових документів, які б чітко регулювали відносини між аутсорсинговою компанією і клієнтом, а також визначали організаційно-методичні аспекти ведення обліку на засадах аутсорсингу.

Література

1. Bravar J. L. Effective outsourcing : book. London: Balance Business Books, 2007. 288 p.
2. Глигало Н. А., Кулик Ю. М., Шинкаренко О. М. Бухгалтерський аутсорсинг в Україні, аналіз і перспективи розвитку. Облік, аналіз та аудит підприємницької діяльності. 2020. № 45. С. 110-122.
3. Савченко Т. Г., Ярошина А. О. Консалтинг та аутсорсинг як сучасні інструменти управління підприємством. Вісник СумДУ. 2019. №2. С. 7–12.
4. Саїнчук А. О. Аналіз ринку аутсорсингових підприємств в Україні. Економічний вісник Донбасу. 2019. №2. С. 135–144.
5. Слав'юк Р. А., Лапішко М. Л., Білик О. І., Гасюк М. О. Застосування аутсорсингу в діяльності банків. Теорія та практика розвитку банківської системи. 2014. С. 341–343.
6. The 2021 Kearney Global Services Location Index. URL: <https://cutt.ly/fb5uwqJ> (дата звернення 12.01.21).
7. The 2020 Global Outsourcing 100. URL: <https://www.iaop.org/Content/25/195/5148> (дата звернення 14.01.21).
8. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України № 966-XIV від 16.07.1999 р., зі змінами, внесеними 14.11.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 05.01.21).
9. Волинець В. Нестандартні форми залучення персоналу: аутсорсинг, аутстафінг, лізинг. Всеукраїнське професійне юридичне видання «Юридична газета onlin». 2020. №21(727) URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/trudove-pravo/nestandartni-formi-zaluchennya-personalu-outsorsing-autstafing-lizing.html>

References

1. Bravar J. L. Effective outsourcing : book. London: Balance Business Books, 2007. 288 p.
2. Hlyhalo N. A., Kulyk Yu. M., Shynkarenko O. M. Bukhhalters'kyj (2020). «Accounting outsourcing in Ukraine, analysis and development prospects». Oblik, analiz ta audyt pidpriemnyts'koi diialnosti, no. 45, pp. 110-122.

3. Savchenko T. H., Yaroshyna A. O. (2019). «Consulting and outsourcing, even modern business management tools». *Visnyk SumDU*, vol 2, pp. 7-12.
4. Sainchuk A. O. (2019). «Market analysis of outsourcing companies in Ukraine». *Ekonomichnyj visnyk Donbasu*. vol, 2. pp. 135-144.
5. Slav'iuk R. A., Lapishko M. L., Bilyk O. I., Hasiuk M. O. (2014). «Application of outsourcing in the activities of banks». *Teoriia ta praktyka rozvytku bankiv's'koi systemy*. pp. 341–343.
6. The 2021 Kearney Global Services Location Index. Available at: <https://cutt.ly/fb5uwqJ>.
7. The 2020 Global Outsourcing 100. Available at: <https://www.iaop.org/Content/25/195/5148>.
8. Pro bukhalters'kyj oblik i finansovu zvitnist' v Ukraini: Zakon Ukrainy № 966-XIV vid 16.07.1999, zi zminamy, vneseny 14.11.2020. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
9. Volynets' V. (2020). Nestandartni formy zaluchennia personalu: autsorsynh, autstafinh, lizynh. [Non-standard forms of staff involvement: outsourcing, outstaffing, leasing]. *Vseukrains'ke profesijne iurydychne vydannia «Yurydychna hazeta onlin»* [All-Ukrainian professional legal publication "Legal newspaper onlin"]. (electronic journal). no. 21(727) Available at: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/trudove-pravo/nestandartni-formi-zaluchennya-personalu-autsorsing-autstafing-lizing.html>

Надійшла / Paper received: 17.01.2021

Надрукована / Paper Printed : 05.03.2021